

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף סז

משנה: המסית זה הדיוט: הדין שמי שמסית את חברו חייב סקילה היינו דוקא באדם רגיל שהסית אדם אחר רגיל, אבל נביא שהסית, או אדם שהסית את עיר הנדחת דינו בחנק.

אמר יש יראה במקום פלוני: צורת ההסתה שאומר לו יש עבודה זרה במקום פלוני, שאוכלת ושותה, ומטיבה למי שעובד אותה ומריעה למי שאינו עובדה. עושה רעה לאלו שאינם עובדים אותה.

כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינן עליהם: בית דין מחפשים כיצד להציל את בעלי העבירה שלא יגיעו לידי מיתה, מלבד ממסית שפעמים שמעמידים עדים שיתחבאו וישמעו אם אכן הוא מסית. ואם הסית שני אנשים ביחד הם עדיו. ואף אין צריכים להתרות בו כשאר חייבי מיתות, אלא מביאים אותו לבית דין ומעידין עליו וסוקלים אותו. ואם בא להסית אדם אחד יאמר לו אולי אני יביא עוד חברים שמעוניינים לשמוע, ואז יוכלו להעיד עליו, אבל אם הניסת מבין שאולי הניסת רוצה שישמעו עוד אנשים כדי שיוכל להעיד נגדו, ולכך אומר שאינו יכול לדבר בפניהם, יחביא לו עדים שישמעו כיצד הוא מסית אותו, וכשהניסת יאמר לו כיצד נניח את אבינו שבשמים ונלך לעבוד ונלך ונעבוד עצים ואבנים, ואם אינו חוזר בו מביאים אותו לבית דין וסוקלים אותו.

האומר אעבוד: וכן מסית שאומר בלשון שאעבוד עבודה זרה, או שאומר אלך ואעבוד, או נלך ונעבוד, או אלך ואזבח לעבודה זרה, או נלך ונזבח, או שאומר אקטיר לעבודה זרה, או אלך ואקטיר, או נלך ונקטיר, או שאומר אנסך לעבודה זרה, או אלך ואנסך, או נלך וננסך, וכן אם אומר אשתחוה לעבודה זרה, או אלך ואשתחוה, או נלך, ונשתחוה, הרי כל אלו בכלל דברי הסתה וחייב בהם המסית סקילה.

גמרא: למדנו במשנה: **המסית זה הדיוט:** דהיינו שרק בהדיוט המסית חייב בסקילה, אבל אם נביא מסית בשם ה' דינו בחנק. ומה שכתוב שרק המסית את ההדיוט חייב סקילה. בא למעט שאם מסית את הרבים דינו בחנק.

מתניתין מני רבי שמעון היא: יש הוכחה מדברי הבריייתא שהמשנה שלנו היא כשיטת רבי שמעון, שכתוב בה שדעת ת"ק שגם נביא שהדיח דינו בסקילה. ורבי שמעון אומר שדינו בחנק. וכן מדיחי עיר הנדחת דעת תנא קמא שדינם בסקילה. ודעת רבי שמעון שדינם בחנק. נמצא שהמשנה שלנו היא כרבי שמעון

קושיא: אימא סיפא המדיח זה האומר נלך ונעבוד עבודת כוכבים: ורב יהודה פירש את המשנה שמדובר ברבים שמדיחים לעשות עיר הנדחת. והרי לרבי שמעון דינם בחנק.

תירוץ: אתאן לרבנן: ולא נאמר שהרישא שכתוב שהרישא שהמסית רק את ההדיוט בסקילה ולא את הנביא, היא כרבי שמעון ואילו הסיפא כרבנן אלא כל המשנה כרבנן וכביאור דברי רבינא שאמר שהפירוש במשנה שלא רק המסית את היחיד בסקילה, אלא אף המסית את הרבים בסקילה. ומה שכתוב שרק ההדיוט שמסית, אין זה בא לומר שנביא שהסית בחנק, אלא לומר שנוהגים במסית מנהג הדיוטות, שמקילים בחייו ומחביאים לו עדים כדי להורגו, ואף אין צריך להתרות בו.

דתניא ושאר כל חייבי מיתות שבתורה, אין מכמינין עליהן חוץ מזו: והבריייתא מבארת כיצד מחביאים לו את העדים, שמכניסים אותו לחדר פנימי ומדליקים שם את הנר, ואילו העדים נמצאים בחדר חיצוני בלא נר, שבאופן זה הם רואים אותו והוא לא יכול לראות אותם, וכך הם רואים אותו מסית, והניסת יבקש ממנו תחזור שוב על מה שאמרת לי, ואם המסית חוזר ואמר לו דברי הסתה, הניסת שואלו כיצד נניח ונעבוד עבודת זרה במקום עבוד את ה', אם אומר לו כך היא חובתנו, וכך יפה לנו לעבוד עבודה זרה, אז העדים ששומעים מבחוץ מביאים אותו לבית דין וסוקלין אותו.

משנה: המדיח זה האומר נלך ונעבוד עבודת כוכבים: דהיינו שאומר כן לאנשי עיר הנדחת. ומה שכתוב שאף המכשף חייב סקילה הוא רק כשעושה ממש מעשה כשפים. אבל האוחז את העינים דהיינו שמראה לבריות כאילו עושה מעשה כשפים, ובאמת אינו עושה כלום, אינו חייב סקילה. ורבי עקיבא הוסיף לבאר בשם רבי יהושע שיש מציאות ששנים לוקטים קשואים בכישוף, ואחד יהא פטור, והשני יהא חייב, והטעם שאם עשה כן על ידי מעשה כישוף חייב ואם עשה זאת רק על ידי אחיזת עיניים פטור.

גמרא: מדיחי עיר הנדחת שנו כאן: שלא הדיח את היחיד כמו מסית, אלא הדיח את הרבים.

למדנו במשנה- המכשף זה העושה מעשה: דהיינו רק על ידי מעשה כישוף חייב.

תנו רבנן: האיסור של כישוף הוא בין באיש בין באשה, והטעם שכתוב בפס' "מכשפה לא תחיה" הוא משום שרוב הכשפים מצוי בנשים.

קושיא: מיתתן במה: באיזה אופן הורגים את המכשף והמכשפה.

תירוץ: רבי יוסי הגלילי אומר: דינם נלמד בגזירה שווה ממה שכתוב בשבעה עממין "לא תחיה כל נשמה". שכמו שדינם בסייף, כך גם דין המכשפה בסייף.

רבי עקיבא אומר: דינם נלמד בגזירה שווה ממה שכתוב גבי המתקרב להר סיני במתן תורה, "אם בהמה אם איש לא יחיה", כמו שבהר סיני דינם בסקילה, כך דין המכשפה שכתוב בה "לא תחיה" בסקילה.

אמר לו רבי יוסי: עדיף לדון בגזירה שווה מפס' ממיתת ז' עממין משום שבשני המקומות כתוב "לא תחיה" משא"כ במעמד הר סיני כתוב "לא יחיה".

אמר לו רבי עקיבא: אמנם אין המילים בגזירה שווה שווים, אבל על כל פנים עדיף ללמוד גזירה שווה ישראל מישראל, ולא משבעה עממין שהם גויים, ובלאו הכי כל מיתתם תמיד בסייף.

בן עזאי אומר: יש ללמוד דין מיתת מכשף באופן אחר שכיון שכתוב בסמוך לפסוק "מכשפה לא תחיה", "כל שוכב עם בהמה מות יומת", על כרחנו יש ללמוד מסמיכות הפסוקים מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשף בסקילה.

אמר לו רבי יהודה: אין ללמוד מסמיכות הפסוקים, ולחייבו מחמת כן סקילה, אלא כיון שאוב וידעוני היו בכלל מכשפות, והתורה כתבה אותם בנפרד, כדי שנלמד מהם שכולם בסקילה. כמו ששנינו שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל, לא יצא אלא כדי ללמד על הכלל כולו. וכגון כאן מה אוב וידעני בסקילה אף שאר מכשפים בסקילה.

קושיא: לרבי יהודה נמי: גם לרבי יהודה קשה שכיון שאנו לומדים מאוב וידעוני, הרי הם שני כתובים הבאים כאחד, שאין מלמדן.

תירוץ: אמר רבי זכריה: רבי יהודה על כרחך חלק על הדין ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, וסבר שהם כן מלמדים.

אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים: הטעם שמעשי הכשוף נקראים כשפים, משום שהם מכחישים את מה שנגזר בבית דין של מעלה. וזה סותר את הדין שאמר

רבי חנינא שנלמד מהפס' "אין עוד מלבדו", שאפילו הכשפים לא יכולים לפעול נגד גזירת בית דין של מעלה.

ההיא איתתא: היתה אשה שהשתדלה לקחת עפר מתחת רגליו של רבי חנינא, על מנת להרע לו על ידי מעשה כישוף. ואמר לה רבי חנינא שאם תצליחי, ודאי שנגזר עלי כך מן השמים שהרי כתוב "אין עוד מלבדו". ואף שרבי יוחנן אמר שהכשפים מכחישים את הבית דין של מעלה, עכ"פ רבי חנינא כיון שזכויותיו מרובים, ודאי שהכישוף לא יוכל להרע לו כל שלא נגזר עליו מלמעלה.

אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא: כשכתוב אצל חרטומי מצרים "בלטיהם" הכוונה למעשה שדים, וכשכתוב "בלהטיהם" הכוונה למעשה כשפים, ואב"י נתן סימן לדבר שכל שהוא מקפיד להשתמש בכלי מסויים, ודא יש נעשה על ידי שד, ואם אינו מקפיד על כלי מסויים הוא מעשה כישוף.

אמר אב"י הלכות כשפים כהלכות שבת: יש במעשה כשפים ג' דרגות כמו בהלכות שבת, שפעמיים חייב בסקילה ופעמיים פטור אב לאסור, ופעמים מותר לכתחילה. כשעושה מעשה כישוף ממש חייב בסקילה. וכשעושה מעשה אחיזת עיניים, פטור אבל אסור, וכשעושה כמו רב חנינא ורב אושעיא, שהיו בכל ערב שבת עוסקים בהלכות יצירה [בשמות הקדושים] והיה נוצר עגל בשליש שנותיו, והיו אוכלים אותו. שכיון שאינו מעשה כישוף כלל, מותר לעשות כן לכתחילה.

אמר רב אשי: ראיתי את המכשף אבי ושל קרנא, שכשהיה מוחט את האף שלו, היו יוצאים חתיכות של מעילי משי מאפו.

"ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא": רבי אליעזר הוכיח מכאן שאין השד יכול לברוא בריה פחות מכשעורה ולכן הודו החרטומים ואמרו אצבע אלוקים היא. ורב פפא אמר בלשון שבועה שאין החרטומים יכולים לברוא אפילו בריה בגודל של גמל, שאינו יכול ליצור 'יש מאין', אלא שכאשר השד צריך להביא לכאן בעלי חיים הוא מביא אותם מן ההפקר, ובריות קטנות ככינים אין הוא יכול לאסוף.

ואמר ליה רב לרבי חייא: אני ראיתי ערבי שלוקח חרבו וחתך את הגמל לחתיכות, וחרי כן הקיש לו על גבי כלי שבידו וקם הגמל לתחיה. ורבי חייא דחאו, שכיון שלא ראה סימנים של דם שיוצאים מן הגמל שנחתך, ודאי שאינו אלא אחיזת עיניים.

זעירי איקלע לאלכסנדראי של מצרים: זעירי הגיע לעיר אלכסנדראי שבארץ מצרים וקנה חמור, וכשהשקהו מים, נהפך החמור לקורת עץ, שלפי שבתחילה הם

כישפו את הגשר ועשו אותו לחמור, ועכשיו כשבא במגע עם המים, הכישוף מתבטל וחזר להיות עץ. וזעירי חזר אל הסוחרים שקנה מהם את ה'חמור', וביקש שיחזירו לו את כספו בחזרה, אמרו לו הסוחרים אם לא שהיית אדם גדול לא היינו מחזירים לך את כספך. שהרי כולם יודעים שכשקונים בעיר שמלאה כשפים שבתחילה בודק את החפץ שקנה, אם אינו מכושף.

ינאי איקלע להווא אושפיזא: אדם בשם ינאי הגיע לאכסניה, וביקש שיתנו לו מים לשתות. והביאו לפניו משקה של קמח שמעורב במים. וכשרצה לשתות ראה ינאי שאותה אשה שהגישה לו את השתיה לוחשת דבר מה והבין שהיא מכשפת. וכשלא הבחינה שפך מעט מהמים, ונעשו לעקרבים. ואמר ינאי לאותה אשה, אחרי שאני שתיתי ממימיכם, עכשיו גם אתם תישתו מהמשקה שלי, [ועל אף שאסור לעשות כישוף] וגם הוא הכין מים מכושפים, וכשהאשה שתתה נהפכה לחמור. ואז ינאי רכב עליה לשוק. וכשראתה חברתה שהיא נהפכה בכישוף לחמור, הוציאה ממנה את הכישוף, וכולם ראו שינאי רוכב על אשה.

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים": רבי אלעזר אמר שמשלשון הפס' משמע שהיתה צפרדע אחת, שהיא השריצה וולדות ממעיה ועל ידי כך מלאה כל ארץ מצרים בצפרדעים. וכך גם דעת רבי עקיבא שאמר שצפרדע אחת היתה, והיא מילאה את כל ארץ מצרים. ומאידך רבי אלעזר בן עזריה אמר לו עקיבא מה אתה מתעסק אצל דברי הגדה לך ועסוק אצל נגעים ואהלות, שהן ענינים חמורים, שבהם אתה מחודד ומצוין. וסבר שהיתה שם צפרדע אחת, וכשהיא שרקה לכל הצפרדעים שבעולם, הם באו.